

'We bouwen veelal de gebouwen van tien jaar geleden'

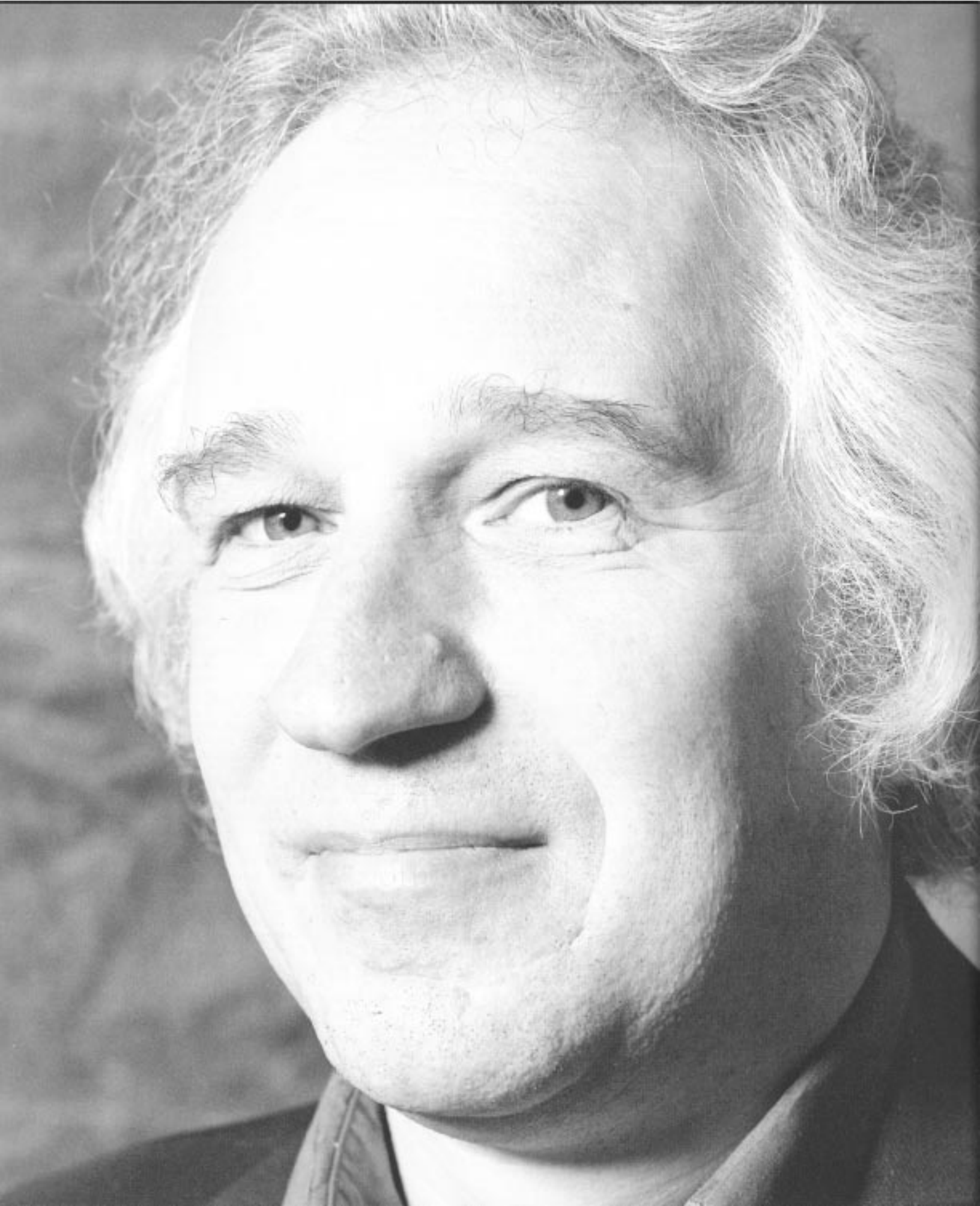
Kees Spanjers is voorzitter van de Bond van Nederlandse Interieurarchitecten (BNI). In een prachtig Amsterdams grachtenpand geeft hij zijn visie op deze beroepsgroep en de verhouding met onder meer architecten en inrichtingsfirma's: "De verschillende partijen begrijpen elkaar niet altijd."

'We are as a rule building the buildings of ten years ago'

Kees Spanjers is the Chairman of the Bond van Nederlandse Interieurarchitecten (BNI) (Association of Dutch Interior Architects). In a magnificent house on one of the canals in Amsterdam he talks about his views concerning this profession and its relationships with architects and interior furnishings companies, among others: "The various parties do not always understand one another."

'Wir bauen größtenteils die Gebäude von vor zehn Jahren'

Kees Spanjers ist Vorsitzender des Bond van Nederlandse Interieurarchitecten (BNI) (Verbandes der niederländischen Innenarchitekten) (BNI). In einem prächtigen Gebäude an einer Amsterdamer Gracht erzählt er, wie er diese Berufsgruppe und die Beziehung zu unter anderem Architekten und Einrichtungsunternehmen sieht: "Die verschiedenen Parteien verstehen einander nicht immer."

De interieurarchitectuur is de laatste jaren bezig aan een opmerkelijke opmars. Dit heeft alles te maken met maatschappelijke ontwikkelingen: door de voortschrijdende individualisering in de westerse wereld is de gebruiker van architectuur in toenemende mate in het middelpunt komen te staan. Waar architecten in het verleden bouwden ter meerdere eer en glorie van zichzelf of hun Schepper, gaat het er tegenwoordig steeds meer om de gebruiker van een ontwerp zoveel mogelijk te gerieven. Door deze ontwikkeling heeft de interieurarchitectuur zich ontwikkeld tot een volwaardig onderdeel van de architectuur - want dat beide disciplines in elkaars verlengde liggen is glashelder. Kees Spanjers: "'Architectuur' zou je kunnen definiëren als 'het geheel van de gebouwde omgeving, die de mens voor zichzelf ontwikkeld heeft om ruimte te bieden aan primaire levensbehoeften'. Dit is natuurlijk een uiterst brede definitie, waarbinnen weer onderscheid gemaakt kan worden tussen verschillende vormen van ruimte-ontwerp. Zo onderscheiden we stedenbouw, architectuur en interieurarchitectuur. Deze disciplines hebben in beginsel dus alles met elkaar te maken."

Eeuwigheid

Toch zijn er de nodige verschillen tussen de door Spanjers onderscheide deeldisciplines. De BNI-voorzitter erkent dit. In zijn ogen zijn deze verschillen vooral gebaseerd op de variatie in veronderstelde levensduur van de ontwerpen die gemaakt worden door de diverse soorten architecten. "Wanneer we ons concentreren op de verhouding tussen de architect en de interieurarchitect, kun je zeggen dat de architect in principe voor de eeuwigheid bouwt. Er is van de constructie van de schuilplaats voor de mens zo'n kunst gemaakt, dat de ontwerpers van deze *shelters* zich toeleggen op het realiseren van panden, die gedurende een zeer lange periode hun functie kunnen vervullen. De interieurarchitect hanteert een volstrekt andere aanpak: binnen het statische kader dat hem door de architect verschaft wordt, probeert de interieurarchitect een veel dynamischer ontwerp te realiseren. De eisen die aan inrichting gesteld kunnen worden, veranderen elke tien jaar. Interieurarchitecten stellen zich hierop in en ontwerpen dus ruimtes waarvan zij weten dat deze niet bedoeld zijn om eeuwig te functioneren."

De zelfstandige interieurarchitect kan niet altijd door één deur met de architect. Architecten hebben zich in de loop van de vorige eeuw niet altijd genoeg gelegen laten liggen aan hun op het interieur gerichte vakbroeders. Spanjers: "Architecten bouwden vaak gebouwen met een rigide interieur, dat niet gemakkelijk aan te passen was aan de voortdurend veranderende wensen met betrekking tot de invulling van datzelfde interieur. Er is in de loop van de geschiedenis namelijk een bouwcultuur ontstaan, waarbij het fysieke gebouw als eindpunt van het architecturale proces werd beschouwd. Maar dit is natuurlijk een misvatting: het interieur van een gebouw is een dynamische 'laag', die voortdurend mee verandert met de eisen van de tijd. Doordat architecten dit feit nog altijd vaak veronachtzamen, worden interieurarchitecten nogal eens voor een serie problemen geplaatst, die alleen met creativiteit op te lossen zijn. Gelukkig is dat nu net één van de sterke punten van een goede interieurarchitect: creativiteit."

Spanjers is van mening, dat de spanning tussen exterieur en interieur verminderd kan worden wanneer architecten meer oog hebben voor dynamische processen binnen een bouwkundig object. "We bouwen momenteel veelal de gebouwen van tien jaar geleden", constateert de BNI-voorzitter. "Doordat een bouwproces zo lang duurt, is het Programma van Eisen (PvE) veelal totaal gedateerd op het moment van oplevering. Het PvE wordt in een groot deel van de gevallen ingehaald door de werkelijkheid, al voordat een gebouw betrokken wordt door de gebruikers. Architecten zouden meer doordrongen moeten zijn van dit feit. Dan zouden zij gebouwen ontwerpen, die beter tegemoet komen aan de voortdurend veranderende eisen met betrekking tot de functionaliteit."

Jaren zeventig

Het verhaal dat Spanjers houdt, is niet nieuw, erkent hij ook zelf. "In wezen vertelde John Habraken al in de jaren zeventig hetzelfde", weet Spanjers. "Habraken was een professor aan de Technische Universiteit Delft. Hij maakte destijds onderscheid tussen drager en inhoud van een bouwkundige structuur. Want, zoals gezegd, ook in de bouwkundige structuur heb je verschil in levensduur. De huidige PvE's zijn vaak zo gedetailleerd, dat de flexibiliteit op het gebied van de inhoud van een gebouw - denk aan de kamerindeling, of de plaatsing van technische installaties - te wensen overlaat. Wanneer architecten in navolging van de oproep van Habraken onderscheid leren maken tussen drager (het geraamte van het gebouw) en inhoud (de meer dynamische lagen in een bouwkundige structuur) ontstaan uiteindelijk betere gebouwen, die de gebruikers veel beter ondersteunen." Overigens benadrukt de BNI-voorzitter architecten niet moedwillig tegen de haren in te willen strijken: "Architecten en interieurarchitecten werken veel samen en moeten dat ook doen. Natuurlijk is er een verschil in verantwoordelijkheid tussen beide professies, zowel in tijd als in schaal. Dat wil niet zeggen dat wat architecten doen verkeerd is of dramatisch anders zou moeten. Wel zouden ze zich meer bewust moeten zijn van de verschillen tussen de twee beroepsgroepen."

Volgens Spanjers speelt er op het gebied van kantoorarchitectuur in dit opzicht een aantal problemen: "Er zijn heel lang a-flexibele kantoorgebouwen gemaakt. Die zijn nu allemaal aan een ingrijpende renovatie toe, om ze überhaupt geschikt te maken voor de eisen van de moderne kantoorwerkzaamheden. Architecten hebben niet altijd voldoende in het oog gehouden, dat de functionaliteit van een kantoorinterieur binnen

tien jaar weer verandert. Architecten die wel serieus met deze materie bezig zijn, ontwerpen gebouwen, die gemakkelijk aangepast kunnen worden aan nieuwe functionaliteiten." Gevraagd naar de ideeën van een architect als Winy Maas van MVRDV, die bezig is met het ontwikkelen van 'tijdelijke architectuur', heeft Spanjers gemengde gevoelens. "Vluchtige architectuur zou een oplossing kunnen zijn. Toch denk ik, dat we tegenwoordig de

**'De inrichting
van kantoren
moet ook
trendsettend
zijn'**

kennis en kunde bezitten om duurzame gebouwen te ontwerpen, die niettemin in staat zijn veranderende functionaliteiten te faciliteren. Met de enorme aandacht, die de laatste jaren is ontstaan voor een onderwerp als duurzaamheid, lijkt me dit de te verkiezen strategie."

Tegennatuurlijk

Na bovenstaande stellingname is het weinig verrassend, dat 'het ideale kantoor' volgens Spanjers niet bestaat. "Men is gedurende de afgelopen 25 jaar voortdurend bezig geweest een ideale vorm voor het kantoor te vinden", aldus Spanjers. "Maar of het nu om het cellenkantoor, de *cubicle* of de kantoorruimte ging, geen van deze varianten heeft het gemaakt, simpelweg omdat het ideale kantoor niet bestaat. Kantoorwerk is in essentie een anti-natuurlijke bezigheid en het is onbegonnen werk om iets dat tegennatuurlijk is op een ideale wijze vorm te geven." Dat neemt niet weg, dat geprobeerd kan worden het kantoor zodanig in te richten, dat de mens er optimaal kan functioneren. "In dit opzicht is de opkomst van het zogenaamde flexkantoor een goede ontwikkeling", vervolgt Spanjers. "Doordat de mens gedwongen wordt voortdurend zijn plek te zoeken, wordt veel beter tegemoet gekomen aan de natuurlijke drang tot beweging en verandering." Maar is het flexkantoor dan het antwoord op de vraag naar het ideale kantoor? "Welnee", antwoordt Spanjers. "Of het een geschikte kantoorvorm is, is volledig afhankelijk van de bezigheden die de kantoorwerker moet uitvoeren. Voor sommige bezigheden is de zogenaamde wisselwerkplek misschien een goede oplossing; andere werkvormen zijn veel meer gebaat bij een cellenkantoor." De praktijk bewijst Spanjers' stelling: "Waar de gebruikers van het Interpolis-kantoor erg tevreden zijn

over het flexibele concept, is dit bij de door MVRDV ontworpen Villa VPRO juist niet het geval. De kwaliteit van een flexibel kantoorconcept heeft dus alles te maken met de kwaliteit van de uitvoering en de aard van het werk."

Het Interpolis-pand en Villa VPRO zijn niet meer uniek: nieuwe inrichtingsconcepten schoten gedurende het laatste decennium als paddestoelen uit de grond. "Dat komt omdat er sprake is van een langzame mentaliteitsverandering", doceert Spanjers. "Organisaties gaan steeds meer van een taakgerichte naar een resultaatgerichte opvatting. Het gaat in het moderne bedrijfsleven in toenemende mate om wat je bereikt met je werkzaamheden, in plaats van om het simpele gegeven dat je tussen negen en vijf op je plek zit. Dit vereist een mentaliteitsverandering onder het kantoorpersoneel en met inrichting kun je proberen die mentaliteitsverandering te sturen. De inrichting van kantoren moet daarom niet alleen trendvolgend, maar ook trendsettend zijn: middels de inrichting van een kantoor is het mogelijk mensen uit te dagen hun werk eens op een andere manier te doen."

Handelaren

Inrichtingsfabrikanten moeten volgens de BNI-voorzitter oog hebben voor deze ontwikkeling. "Natuurlijk moeten de meubels die de nieuwe inrichtingsopvatting kunnen ondersteunen, er wel zijn. Een interieurarchitect die een creatief concept ontwikkelt, moet vervolgens natuurlijk in staat zijn dit concept fysiek uit te voeren, met producten die door fabrikanten op de markt gebracht worden." En dat is momenteel het geval? "Ik geloof dat er inderdaad nogal wat producenten van kantoormeubels zijn, die heel goed doordrongen zijn van het feit dat er van hen het een en ander verwacht wordt. Toch zijn de belangen van deze bedrijven niet altijd dezelfde als die van de interieurarchitect." Spanjers legt uit wat hij bedoelt: "De interieurarchitect is een creatieve professional, die altijd redeneert vanuit de gebruiker. Inrichtingsfabrikanten zijn altijd in de eerste plaats geïnteresseerd in de afzet van zoveel mogelijk producten. Hiermee wil ik niet zeggen, dat ze geen oog hebben voor de belangen van de gebruiker, maar als puntje bij paaltje komt, willen zij gewoon omzet draaien. Het zijn handelaren."

Spanjers wil overigens niet alle inrichtingsfabrikanten over één kam scheren. "Er zijn marktleiders die veel doen aan *research and development* en die dus vaak aan de wieg staan van nieuwe ontwikkelingen en kwaliteitsverbetering. Het probleem is, dat er veel meelopers zijn, die de klok wel horen luiden, maar niet weten waar de klepel hangt. Deze bedrijven kunnen of willen de noodzakelijke kosten niet maken en kopiëren dus vaak inrichtingsconcepten zonder de essentie ervan begrepen te hebben. Zij profileren zich als totaalinrichter, alleen met het oog op een verhoging van de omzet." Maar wat is hierbij precies het probleem? "Het probleem is dat het bij inrichting niet alleen gaat om de fysieke producten, maar om het creëren van een optimale sfeer. Je kunt bijvoorbeeld een goede ruimte creëren met behulp van slechte meubels, net zoals je een ruimte slecht kunt inrichten met goede meubels. Voor een optimale inrichting heb je een professional nodig, die meer kan dan het verkopen van meubels. Een interieurarchitect is zo'n professional. Hij of zij is in staat mensen optimaal te laten functioneren in een ruimte." ■